

Magyar nyelv és irodalom helyi tanterv
Emelt szint
11. évfolyam

MAGYAR NYELV (36 óra)

Téma	Ismeret	Órakeret
Ember és nyelv	A nyelv szerepe a világról formált tudásunkban. A nyelvi változás, a nyelv mint változó rendszer.	2 óra
Kommunikáció	A kommunikációs folyamat tényezői és funkciói, ezek összefüggései a kifejezőmóddal. A kommunikáció fogalmának interdiszciplináris jellege. Társadalmak és kultúrák jelrendszereinek történeti eltéréseire egy-két példa (<i>a folklór, az utca, az elektronikus kommunikáció jelrendszere</i>). A nyelvi és nem nyelvi kommunikációs normák kultúránkénti eltérései példák alapján. A kommunikációs funkciók fogalma és szerepe. A közvetlen személyközi kommunikáció, az írott és elektronikus tömegkommunikáció különbségeinek felismerése és összehasonlítása.	5 óra
A magyar nyelv története	A magyar nyelvrokonság főbb bizonyítékai. A magyar nyelv történetének fő szakaszai: Az ősmagyar, az ómagyar, középmagyar korszak, az újmagyar kor. A nyelvtörténeti korszakokat jellemző változások néhány példája a hangrendszerből, a nyelvtani rendszerből. A nyelvtörténet forrásai: kéziratos és nyomtatott nyelvemlékek. A szókészlet rétegei: ősi örökség, belső keletkezésű elemek, jövevényszók, nemzetközi műveltségű szók, idegen szavak. Néhány szöveg bemutatása a régi magyar irodalom köréből (<i>pl. Pázmány Péter, Mikes Kelemen</i>). Az egységes írott nyelvi norma kialakulása.	8 óra
Nyelv és társadalom	A rétegenyelvi szótárak (<i>pl. tájszótár, szaknyelvi szótár</i>). A főbb nyelvváltozatok: a nyelvi sztenderd, a köznyelv, a regionális köznyelv, a nyelvjárások és a	5 óra

	<i>csoporthelyek (szaknyelv, rétegnyelv, ifjúsági nyelv, szleng). Legalább egy nyelvjárástípus főbb jellemzői (pl. nyugati, palóc, déli, tiszai, mezősegi, székely, csángó).</i>	
Nyelvi szintek		
Hangtan	A magyar hangállomány. A magyar hangrendszer néhány nyelvtörténeti vonatkozása. A magyar helyesírás rendszere, a helyesírás stilisztikai változatai.	2 óra
Alaktan és szótan	A szófajok rendszere és a szóalkotás módjai. A szófajváltás jelensége, a többszófajúság.	6 óra
Mondattan	A mondat fogalma, a rendszermondat és a szövegmondat. A szinteződés és a tömbösödés jelenségei. Mondatvariánsok közötti különbségek értelmezése, pl. a <i>stílusérték szempontjából</i> . Összetett mondatok elemzése szerkezeti rajzzal.	8 óra

IRODALOM (36 óra)

Téma	Ismeret	Órakeret
Szerzők, művek		
Életművek	Petőfi Sándor, Arany János, Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, József Attila. Az életút, az életmű jelentős tényei. A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, kérdésfeltevések. A pályaképre ható irányzatok és szellemi kötődések, világirodalmi párhuzamok. Kötetek, ciklusok, témák, motívumok. Művek hatása, fogadtatása - egy-két példa alapján. Művekről szóló olvasatok, vélemények értelmezése. A szerző utóélete, helye és hatása az irodalmi-kulturális hagyományban. Kritikák, különböző interpretációk.	18 óra
Portrék	Balassi Bálint, Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Márai Sándor, Pilinszky János. Legalább 3-4 lírai és/vagy 1-2 epikai	10 óra

	<p>alkotás szövegismereten alapuló több szempontú értelmezése.</p> <p>Tájékozottság a korszakban, a kortársak között (pl. Berzsenyi és Kazinczy, Berzsenyi és Kölcsey; Jókai és kora), az irodalmi hagyományban (pl. az antik hagyomány Berzsenyi, Kosztolányi, Radnóti költészetében).</p> <p>Memoriterek - legalább három szerzőtől teljes szövegek, összefüggő részletek.</p> <p>Műfaji, kifejezőmódbeli, tematikai sajátosságok a korszak szellemi irányzataival a korstílussal való összefüggésben is.</p> <p>A művekben felvetett kérdések néhány etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>	
<p>Látásmódok</p>	<p>Zrínyi Miklós, Jókai Mór, Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes, Kassák Lajos, Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Szilágyi Domokos.</p> <p>Választandó legalább 4 szerző a felsoroltak közül.</p> <p>A választott szerző 2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai, illetve drámai művének értelmezése a korszak szellemi irányzataival való összefüggésben is.</p> <p>A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.</p> <p>A művekben felvetett kérdések néhány etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása. A művek fogadtatása, hatása, utóélete az irodalmi-kulturális hagyományban - egy-egy példa.</p>	<p>8 óra</p>

Magyar nyelv és irodalom helyi tanterv
Emelt szint
12. évfolyam

MAGYAR NYELV (32 óra)

Téma	Ismeret	Órakeret
Szókincs és frazeológia	A szóalkotás ritkább módjai: elvonás, tapadás, jelentésmegoszlás, rövidítések. A szóteremtés jelentősége, az indulatszók, a hangutánzás és hangulatfestés.	3 óra
Szövegten	Lineáris és globális kohézió a szövegben. Szövegelemzés megfelelő fogalmak alkalmazásával. A szöveg pragmatikai, szemantikai és grammatikai megközelítése. A szöveg dinamikus és statikus összetevői. A szövegtipológiai elemzés fő szempontjai. Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusait elkülönítő nyelvi és nem nyelvi tényezők.	8 óra
A retorika alapjai	A retorika mint a szónoklás tudománya. Néhány történeti értékű és jelenkori szónoki beszéd retorikai eszközei és esztétikai hatása. A jelentésrétegek feltárása, megfogalmazása irodalmi és nem irodalmi szövegekben (<i>aktuális tagolás, új közlések, implikációk, kontextusok stb.</i>).	4 óra
Stílus és jelentés	Nyelv, beszéd, szöveg és stílus összefüggése, a stílusérték fogalma, a konnotatív és a denotatív jelentéssel összefüggésben is. A szójelentés változásai. Összetett képrendszerek, képi hálózatok, jelképrendszerek. Az alakzatok egyéb fajtái: paradoxon, oxymoron, inverzió. Az eufemizmus, evokáció, anakronizmus, állandó jelző, archaizálás stb. felismerése, értelmezése. A mondatszerkezet stiláris változatai: a verbális stílus, a nominális stílus, hiányos mondat, körmondat. A stílus és norma koronkénti változatai - néhány példa bemutatásával.	7 óra
Rendszerező ismétlés		10 óra

IRODALOM (32 óra)

A kortárs irodalomból	Egy költő néhány versének; egy-egy drámairó, illetve prózairó 1-2 művének értelmezése. Tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban (pl. antológiák, irodalmi ismeretterjesztés, könyvhét).	5 óra
Világirodalom	Középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, a 19. század második fele, avantgárd és a 20. század első fele, a 20. század második fele és kortárs világirodalom jellemzőinek ismerete és korszakonként legalább két-két mű bemutatása. Művek értelmezése - pl. műfaji sajátosságok, a téma, a kompozíció összefüggései, a lehetséges és szükséges stíluskorszakbeli, stílustörténeti vonatkozások - a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben is.	10 óra
Színház- és drámatörténet	Színház és dráma különböző korszakokban. Színház és dráma (pl. színpadi megjelenítések összehasonlítása) Egy-egy dráma elemzése a következő szerzőktől/műfajokból: Ibsen, Csehov, epikus dráma, abszurd dráma	5 óra
Rendszerező ismétlés		
Témák, motívumok	Műveket összekötő motivikus összefüggések (pl. hasonlóságok, párhuzamosságok, nyilvánvaló utalások) felismerése, szerepének, jelentésének megfogalmazása. Néhány téma, motívum, toposz, archetípus hosszmetzszerű feltárása érvekkel, példákkal. Egy-egy szépirodalmi mű motívumainak továbbélése - bizonyítás példákkal. Az intertextualitás egy-egy példájának bemutatása.	4 óra
Műfajok, poétika	Különböző korokban keletkezett, azonos műfajú alkotások poétikai szempontú összevetése, történeti változásának vizsgálata. Műfajteremtő művek, egy-egy magyar és világirodalmi példa bemutatása. Egy-egy műfaj, poétikai sajátosság változása hosszabb-rövidebb történeti folyamatban (pl. elégiák a magyar irodalomban; epigrammák Kazinczytól Illyésig, a meseforma változatai, az antik és a	4 óra

	<i>Shakespeare-i tragédia; regényformák, regénytípusok, a posztmodern irodalom poétikai jellemzői). Azonos műfajú alkotások összehasonlítása.</i>	
Korszakok, stílustörténet	Magyar irodalomtörténet/művelődéstörténet főbb korszakainak néhány jellemzője. Azonosság és változás az irodalomban (pl. kifejezésmódok, témák, hőstípusok változásai; irányzatok, programok).	4 óra

Kompetenciák emelt szinten

1. Szövegértés

- a, Szépirodalmi, szakmai-tudományos, publicisztikai, gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével a gondolatmenet, a kifejezésmód, a műfaj, a szerkezet, a grammatikai szerveződés, a stílus jelentéshordozó szerepének megfogalmazása.
- b, Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli egymásra utalások megfogalmazása.
- c, Írott közlésekben, megnyilatkozásokban a cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzői vélemények, álláspontok felismerése, rekonstruálása, értékelése.

2. Szövegalkotás

- a, Különböző témákban, különböző műfajokban széles körű olvasottságon alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazása a műfajnak, a témának, a címzettnek megfelelő szabotossággal.
- b, Tájékoztató, érvelő és esszé típusú szövegek létrehozása a megadott témákban.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

- a, A beszédhelyzetnek, a műfajnak és a témának megfelelő nyelvi norma követésével lényegre törő, világos felépítésű, önállóan kifejtett közlés.

4. Fogalomhasználat

- a, Fogalmak értelmezése, meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.

